

BİR MEMLÛK KAYNAĞINDA YER ALAN OĞUZ/TÜRKMEN BOYLARI VE DAMGALARINA DÂİR BİR DEĞERLENDİRME

ALTAN ÇETİN*

Giriş

Memlûk müelliflerinin en önde gelen simalarından birisi, tarihçiliğinin yanı sıra İslâmî ilimlerde de yed-i tûlâ sahibi, Türk asıllı müverrih el-‘Aynî (1361/ 1451)’dir. el-‘Aynî, Ferec, el-Müeyyed Şeyh, Tatar, Barsbay ve Çakmak devirlerinde, muhtelif resmî görevlerde bulunmuş ve çok sayıda eser telif etmiştir. el-‘Aynî Türk asıllı olması ve Türkçeyi fevkalâde iyi bilmesi sebebiyle sultânlar ve ümerâ katında yüksek bir mevki ihraz etmişti. Kendisinden önce hiçbir kimsenin nail olamadığı bu istisnai konumu dolayısıyla el-‘Aynî çağdaşı yazarların ulaşamayacağı belge ve bilgiye ulaşıyor; olayları birinci elden yaşayanlardan sorup öğrenebiliyordu. Geceleri sarayda uyuyor, kendi yazdığı tarihini sultanlara okuyarak Türkçeye tercüme ediyor; resmen elçilik görevini deruhte ediyor; dolayısıyla olayları çok yakından takip ediyor ve biliyordu. Yazdığı eserlerden birisi de Sultan el-Müeyyed Şeyh’in hayatını ve devrini anlattığı *es-Seyf el-Mühenned fi Siret el-Melik el-Mü’eyyed “Şeyh el-Mahmûdi”*’dir. Memlûk tarihi bakımından taşıdığı önem yanında bu eser, Oğuzlar’ın yirmi dört boyundan yirmi ikisinin isim ve damgalarından bahsetmesi ve damgaları eserinde göstermiş olması bakımından da Memlûk tarihleri arasında müstesna bir yer işgal eder¹. el-‘Aynî’nin eserinde bu bilginin var olduğu başta bunu ilk olarak zikreden Prof. Dr. Faruk Sümer olmak üzere bazı mütehasıslar tarafından bilinmekle birlikte, henüz ilim âleminde tam olarak değerlendirilmemiştir.

* Doç. Dr., Gazi Üniv., Fen-Ed. Fak., Tarih Bölümü.

¹ el-‘Aynî, *es-Seyf el-Mühenned fi Siret el-Melik el-Mü’eyyed “Şeyh el-Mahmûdi”*, (Tah. Fehîm Muhammed Şeltût-Muhammed Mustafa Ziyâde), Kahire, 1966-1967; K. Yaşar Koprıman, *el-‘Aynî’nin İtdu’-Cumanı’nda 15. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi İle İlgili Kayıtlar*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1971; M. Mustafa Ziyâde, *el-Mü’errihûn fi Misr fi el-Hâmis ‘Aşar el-Milâdi (el-Karn el-Tâsi’ el-Hicri)*, Kahire, 1949, s. 20-21; Muhammed Mustafa Ziyâde, “Makrîzi ve Çağdaşları”, çev. Cüncyt Kanat, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. VIII, (1993), 219-232; Şemseddin Günaltay, *İslam Tarihinin Kaynakları*, İstanbul, 1991, s. 349-350; Donald P. Little, “Historiography of the Ayyubid and Mamluk Epochs”, *Cambridge History of Egypt*, Vol. I, (Ed. Carl F. Petry), U.K., 1998, s.437; Marçais/Mükrimin Halil Yananç, “Aynî”, *İslâm Ansiklopedisi (MEB)*, c.1, İstanbul, 1993, s.70-72.

Biz bu çalışmada Fehim Muhammed Şeltût tarafından yayınlanan ve Muhammed Mustafa Ziyade tarafından kontrol edilen neşri esas aldık. Bu çalışmaya esas olan eserin tek yazma nüshası Fransız Millî Kütüphanesi'nde bulunmaktadır². Bu makalede el-^cAynî'nin Oğuzlar'a dâir verdiği bilgilerle ilgili kısım dilimize aktarılıp buradaki bilginin bir değerlendirilmesi yapılmaya çalışılacaktır.

el-^cAynî, Mısır Sultânı el-Melik el-Müeyyed Şeyh el-Mahmûdî için yazdığı eserini on bölüme ayırmıştır. “Bil ki Allah 18 bin âlem yaratmıştır...” sözleriyle başladığı ilk bölümde el-^cAynî Mısır'a getirilen Türklerin çıkardığı hükümdarlardan olduğunu ifade ettiği sultânın aslı ve milliyeti ile ilgili bölümde Türk b. Yâfes'ten bahsettikten sonra Türklerin 20 büyük kabile-den ve bu kabilelerin ise sayısız boydan meydana geldiğini yazmıştır. İşte Oğuzlar el-^cAynî'nin listesindeki 20 büyük Türk kabilesinden birisi olarak zikredilmiştir. Daha sonra el-^cAynî Türkmenlerin içinden çıktığını ifade ettiği Oğuzlar'a dâir bilgiler vermektedir.

***es-Seyf el-Mühenned*'deki Oğuzlar/Türkmenler'e Dâir Bilgiler**

Burada önce eserdeki Oğuzlar'a dâir bilgilerin tercümesini vermek istiyoruz. Metinde, bu bilgilerin yanında, Oğuz boylarına dâir damgaların yer almış olması da son derece önemlidir. Rahmetli Faruk Sümer eserinde Oğuzlar'ın damgalarına dâir Kaşgarlı³, Reşidüddin⁴, ve Yazıcıoğlu'nda bulunan bilgiler ve damgaları kullanmıştı. *es-Seyf el-Mühenned*'deki bilgiler şu şekildedir:

“Oğuzlar'dan Türkmenler çıkar. Bunlar yirmi iki boydur. Her boyun hayvanlarında ve kapkacaklarında bulunan ve birbirlerinden ayrılmasını sağlayan bir damgası (alâmeti) vardır⁵. 1-En büyükleri Kınık (قنق) 'dir.

² el-^cAynî, *es-Seyf el-Mühenned fî Siret el-Melik el-Mü'eyyed "Şeyh el-Mahmûdî"*, neşr. F. M. Şeltût, s. k.

³ Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lügat-ü-Türk*, (Çeviren Besim Atalay), Ankara, 1985, s.55-58.

⁴ Reşidüddin, *Câmi' et-Tevarih*, (Tah. Behmen Kerimî), Tahran, 1374, s. 38-43.

⁵ el-^cAynî'nin bu giriş cümlelerinin Kaşgarlı'dan alıntı olduğunu düşündürecek kadar benzerlik bulunmaktadır. Kaşgarlı Mahmud Oğuzlar'a dâir verdiği bilgilerin başında şunları söylemektedir; “Bir Türk boyudur. Oğuzlar Türkmendirler. Bunlar yirmi iki bölüktür; her bölüğün ayrı bir damgası ve hayvanlarına vurulan alâmeti vardır. Birbirlerini bu belgelerle tanırlar.”, Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lügat-ü-Türk*, s. 55. Kaşgarlı Mahmud ve el-^cAynî'nin Arapça metinleri karşılaştırıldığında bazı ufak farklar dışında aynıyet dikkati çekmektedir. Kaşgarlı Mahmud damgaların sadece hayvanlarda kullanıldığını söylerken el-^cAynî buna kapkaçağı da ilave etmiştir. (Karşılaştırma için bkz. Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lugat-ü-Türk Tıpkıbasım*, Ankara, 1990, s.20-21 ve el-^cAynî, *es-Seyf el-Mühenned*, s. 20-21). Faruk Sümer'in de ifade ettiği üzere, tercüme ve üslup farkından kaynaklanan ayrılık bir tarafa bırakıldığında

Bunlardan sultanlar ve melikler çıkmıştır⁶. Damgaları 'dır. 2-Sonra Kayıg (Kaba) (قیع) (قین) da denilmektedir. Damgaları 'dır. 3-Onlardan sonra Bayındır (بايندر) gelir ve damgaları 'dır. 4-Sonra Ava? (İva) (أوا) veya Yıva (یوا) denilen boy gelir. Damgaları 'dır. 5-Sonra Salur (سلر) da denilen Salgur (سلغر) boyu gelir. Damgaları 'dır. 6-Sonra Avşar (اوشار) da denilen Afşar (أفشار) boyu gelmektedir. Damgaları 'dır. 7-Sonra Beğ-Tili (بكتلي) gelir. Buna Begdili (بكتلي) de derler. Damgaları 'dır. 8-Sonra Bügzür (Bügdüz) (بكنز) gelir. Damgası 'dır. 9-Sonra Bayat (بيات) boyu gelir. Damgası 'dır. 10-Sonra Yazgır (يزغر) boyu gelir. Yazır (يزر) da denilir. Damgaları 'dır. 11-Sonra Eymür (ایمر) gelir. Damgaları 'dır. 12-Sonra Kara-Bölük/İllik/Üylük (Kara-evli) (قرايلك) gelir. Damgaları 'dır. 13-Sonra Alka-Bölük/İllik/Üylük (Alka-evli) (القايك) gelir. Damgaları 'dır. 14-Sonra İğdir (اكر) gelir. Yıgdür (يكر) de denilir. Damgaları 'dır. 15-Sonra Üregir (أرگر) gelir. Yüregir (برگر) de denilir. Damgaları 'dır. 16-Sonra Totur (Dodurga) (توتر) boyu gelir. Damgaları 'dır. 17-Sonra Yundlug (بندلغ) boyu gelir. Damgaları 'dır. 18-Sonra Töger (توگر)(Döğer) boyu gelir. Döger (دگر) de denilir. Damgaları 'dır. 19-Sonra Becenek (Peçenek) (بچنك) boyu gelir. Damgaları 'dır. 20-Sonra Çavulduz (Çavuldur) (چاولدز) gelir. Damgaları 'dır. 21-Sonra Habeti (Çepni) (حبتی) gelir. Damgaları 'dır. 22-Sonra Çaruklu' (چارقلع) gelir. Çaruklu (چارقلو) da denilir. Bunları sayıları az ve damgası görünmemektedir⁷. Bunlar yirmi iki adamdır. Bunların her birisi bir boyun atası olmuşlardır⁸.

Ortaçağlarda modern anlamda bir milliyet düşüncesinin varlığını düşünmek şüphesiz zordur. Ancak bu devir insanların, asılları ve milliyetlerinden tamamen habersiz olduklarını da söyleyemeyiz. Zira Memlûk kaynaklarında rastladığımız pek çok ibâre ve ifâde bunun ispatıdır. el-'Aynî'nin yukarıda zikredilen Türklere dâir verdiği bilgiler ve onun altında konumuz olan Oğuzları/Türkmenleri ele alışı da bunu göstermektedir. Bunun da ötesinde el-'Aynî'nin Oğuzlar'a (Türkmenler'e) dâir verdiği bilgi-

aynı şeylerden bahsedildiği hemen görülecektir. Bu benzerlik bize el-'Aynî'nin kaynağının Kaşgarlı olduğunu düşündüren önemli bir husus olmuştur.

⁶ Kaşgarlı Mahmud'un "Zamanımızın Hakanları bunlardandır" (Bkz. s. 55) şeklinde verdiği bilgiyi el-'Aynî değiştirerek yukarıdaki ifâdelerle yazmıştır.

⁷ Buradaki bilgi de aynıyla Kaşgarlı Mahmud'dun cümleleridir (Bkz. s. 58) Bu da bize el-'Aynî'nin kaynağının Kaşgarlı Mahmud olduğunu gösteren diğer bir husustur.

⁸ el-'Aynî, *es-Seyf el-Mühenned fî Siret el-Melik el-Mü'eyyed "Şeyh el-Mahmûdî"*, Tah. Fchim Muhammed Şeltût-Muhammed Mustafa Ziyâde, Kahire, 1966-1967, s. 20-21.

ler cümlesinden olarak Bilâd eş-Şam ve'l-Ermen'de yerleşik hâlde taifelerin bulunduğu ve bunların iki ana bölüğe ayrıldığı, bunlardan birine **Bozok** (بزاق) diğerine ise **Üçok** (اوج اق) denildiğini kaydetmesi dikkat çekicidir⁹. Bu bilgi bize ata yurttaki Bozok-Üçok ayrımının yakın doğuya taşındığını göstermektedir. Ayrıca el-^cAynî kendi zamanında Anadolu ve Suriye'de yaşayan Türkmenlerin aslının Selçuklu hükümdarı Alp Arslan zamanında Anadolu'ya gelen gruplardan olduğunu da kaydetmektedir¹⁰. el-^cAynî Oğuzlardan bahsederken Türkmen kelimesini bilinçli ve neyi kast ettiğini bilerek kullanmaktadır. Dolayısıyla onun devrinde Türkmen isminin ve işaret ettiği grupların belirginleşmiş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

el-^cAynî'nin Verdiği Bilgilerin Değerlendirilmesi

Oğuzlar'a dâir verdiği bilgiler incelenirken ilk olarak el-^cAynî'nin bu bilgiyi nereden aldığı meselesi gündeme gelmektedir. Bilindiği üzere Oğuzlar'a dâir bilgi veren belli başlı kaynaklar Kaşgarlı Mahmud'un *Divân Lügât it-Türk* ve Reşüddin'in *Câmi' et-Tevârih* adlı eseridir. Diğer kaynakların genellikle bu iki kaynaktan yararlandığı görülmektedir¹¹. Gerek boyların sayısı gerekse isimlerdeki benzerlik bize el-^cAynî'nin kaynağının Kaşgarlı Mahmud olduğunu düşündürmüştür. *Divânü Lügâti't-Türk* girişinde el-^cAynî'nin Kaşgarlı Mahmud'dan yararlandığı yazılmıştır. Ancak bu girişte bahsedilen eser bizim yararlandığımız eseri değildir¹². Faruk Sümer de eserinde "Kaşgarlı Mahmud'un kaynak listesinden yalnız Memlûk devri müelliflerinden el-Aynî faydalanmıştır"¹³ demek suretiyle bu konuya işaret etmiş ancak ayrıntıya girmemiştir¹⁴. Merhum Faruk Sümer'in işaret ettiği

⁹ el-^cAynî, *es-Seyf el-Mühenned*, s. 26; Bozok Üçok meselesine dâir bkz. O. Üçler Bulduk, "Oğuznamelere Göre Üçok-Bozok veya İç-Oğuz Dış-Oğuz Meselesi", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c.1, S.3, 1997, s. 109-116; Tufan Gündüz, "Oğuzlar/Türkmenler", *Türkler*, c.2, Ankara, 2002, s. 272; Erdal Aksoy, "Oğuz Türklerinin İdari Yapı ve Boy Teşkilâtına Bir Bakış", *Türkler*, c.2, Ankara, 2002, s.320.

¹⁰ el-^cAynî, *es-Seyf el-Mühenned*, s. 26

¹¹ Faruk Sümer, *Oğuzlar*, İstanbul, 1992, s.169.

¹² Kaşgarlı Mahmud, *Divânü Lügât- it-Türk*, Giriş, s. XX.

¹³ Sümer, *Oğuzlar*, s. 164.

¹⁴ Burada el-^cAynî'nin akrabaları arasında Türkçe bilen bulunmadığı, Türkçe bir kaynaktan (*Divân*) sadece el-^cAynî'nin faydalanabileceği ifade edilmelidir. Memlûkler devrinde Mısır'ın Türkçenin yaygın olarak konuşulduğu bir ülke olduğu hatırlanırsa Türkçe öğretmek için yazılan eserlerin ana kaynağının da *Divân* olması kuvvetle muhtemeldir. Bu konuda yazılan eserler cümlesinden olarak Ebu Hayyân, *Kitabu'l-İdrâk li-Lisân el-Etrâk*, (Haz. Ahmet Caferoğlu), İstanbul, 1931; Besim Atalay, *et-Tuhfet-üz-Zekiyye fi Lugat-ü-Türkiyye*, İstanbul, 1945; Recep Toparlı- Nevzat Yanık, *Kûtâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*, Ankara, 2000; Recep Toparlı- Nevzat Yanık *el-Kavaninü'l-Külliyeye li-Zabti'l-Lugati't-Türkiyye*, Ankara, 1999 en başta zikredilebilir.

eser el-^cAynî'nin tarihe dâir diğer önemli ve büyük eseri olan *'İkd el-Cumân'*a aittir. Faruk Sümer'in eserinde *es-Seyf el-Mühenned'e* ve buradaki malumata dâir bir bilgiye tesadüf olunmamaktadır. el-^cAynî'de geçen Oğuz boylarının isimlerini ele aldığımızda listenin başında kaba' (قبع) olarak görülen isim muhtemelen bir yazım hatasıdır. Kaşgarlı'daki Kayığ (قبع) yazılışı muhtemelen ya müellif, ya müstensih ya da eseri neşreden tarafından yanlış okunmuş ve yazılmıştır. Zira Kaşgarlı'daki damga ile el-^cAynî'de verilen damganın karşılaştırması da¹⁵ bu boyun Kayı olduğunu göstermektedir. Dodurga'nın yazılışı Kaşgarlı Mahmud'unki ile aynıdır. Kaşgarlı'nın Totırka (توترقا) olarak yazdığı isim el-^cAynî'de Totır (توتر) olarak yazılmıştır ki "ka" hecesinin düştüğüne delalet eder. Çepni isminin de yine el-^cAynî'nin eserinde yanlış yazıldığı görülmektedir. Metinde Habeti (حبتى) şeklinde yazılan Çepnileri damga karşılaştırmasıyla tespit ettik. el-^cAynî'nin verdiği boy isimleri arasında, muhtemel bir müstensih ya da modern zamana ait bir dizgi hatasından kaynaklı, en bozuk yazılmış isim Çepnilerinki olarak görülmüştür. Bügdüz isminin ise yine bir yazım yanlış olduğunu tahmin ettiğimiz Bügzür hâlinde yazıldığı görülmektedir. Zira Kaşgarlı'daki damga ile el-^cAynî'deki damganın karşılaştırılması sonucu damgaların aynı olduğu görülmüştür. Alka-Evli ve Kara-Evli Boyları el-^cAynî'de muhtemel bir yazım yanlışlığı ile Kaşgarlı'daki "bölük" olarak yazılan kısım "yölük" olarak yazılmıştır. Yine bu boyların damgalarını karşılaştırdığımızda Kaşgarlı ile el-^cAynî'nin aynı olduğunu gördük. Buradaki "Bölük" ve "Yölük" şeklindeki "b" ve "y" farkının müstensih veya nâşir hatası olması muhtemeldir. Buradaki yazılışa kelimenin İllik ve Üylük okunma ihtimali de vardır¹⁶. Kaşgarlı'dan başka kaynaklarda görülmeyen Çaruklug boyunun el-^cAynî'de yer alması da el-^cAynî'nin Kaşgarlı'dan faydalandığı görüşünü desteklemektedir. Ayrıca Çaruklulara dâir düşülen "sayıları az ve damgaları belli değil" ifadesinin el-^cAynî tarafından tekrar edilmesi görüşümüzü teyid eden diğer bir husustur. Yaparlı, Kızık ve Karkın'ın el-^cAynî'nin de listesinde yer alması bilgilerin (Kaşgarlı'dan alındığı) görüşümüzü destekleyen diğer bir veridir. el-^cAynî'de dikkat çeken bir husus bazı boy isimleri-

¹⁵ Kayı Damgası için bkz. Sümer, *Oğuzlar*, s. 169.

¹⁶ İslam müellifleri (tarihçiler, coğrafyacılar, seyyâhlar) Türkçe isimlerin yazılışında bu dili bilmediklerinden zaman zaman hatalara düşmüşlerdir. Zaman içindeki istinsahlar sırasında nüshalardaki isimlerin aslında uzaklaşarak doğru okunup anlaşılabilir bir hale geldiği de görülmektedir. Modern zamanlarda bu eserleri neşredenlerin Türkçe'yi bilmemeleri ve itinalı bir araştırmaya girişmemeleri sebebiyle Türkçe kelimeler konusunda yetersiz kaldıkları da görülmektedir. Dolayısıyla burada Alka-evli ve Kara-evli kelimesinin okunuşunda "evli" kelimesinin incelediğimiz metinde Üylük, İllik veya Bölük okunmak ihtimali vardır. Biz tarihçi ve filologları müştereken ilgilendiren ve üzerinde henüz mutabakata varılmamış bu konuda şimdilik yukarıdaki okunuşları veriyoruz.

nin Kaşgarlı'daki telaffuzundan farklı olarak sonraki dönemdeki telaffuzlarının da verilmiş olmasıdır. Mesela, Yazgır boyu ayrıca Yazır olarak da verilmiştir. Yıvalar yine aynı şekilde sonraki dönem kullanılışıyla da zikredilmiştir. Salurlar için Salgur olan kullanım yanında el-^cAynî Salur da denildiğine işaret etmiştir. Begdili için de benzer bir durum görülmektedir. Lisitemizde Faruk Sümer'in tercihine uyarak Çaruklu boyunu Yaparlı'nın karşısına koyduk. Ancak Çarukluların damgası verilmediğinden bu tayinimizin bir tahminden ibaret olduğunu ifade etmeliyiz. Burada eseri neşredenlerin Oğuz boylarını yazarken okumadaki zorluk veya anlaşılama sebebiyle eserin yayımı sırasında yeni dizgisinde de hatalar olabileceğini ifade etmek istiyoruz. Zira Arap müelliflerince kadim olsun modern olsun Türkçe isimlerin yazımı ve okunması bir sıkıntı teşkil etmektedir. Biz yazımlardaki bu sıkıntıyı damgaları karşılaştırmak suretiyle aşmaya çalıştık ve gereken yerde boy isimlerini buna göre tayin ettik. Bütün bu ortaya koyduğumuz bilgiler el-^cAynî'nin kaynağının Kaşgarlı Mahmud olduğunu göstermektedir. Böylece bu çalışmayla daha önce merhum Faruk Sümer tarafından bir cümle ile işaret edilip geçilmiş olan ve ilim âleminde daha sonra üzerinde durulmayan bir Memlûk kaynağındaki Oğuzlar'a dâir bilgiler ve kaynağı konusu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç

Memlûkler devrinde Türkçe ordu'nun ve saray'ın dili idi. Devrin bazı devlet ve ilim adamlarınca da bilindiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Türk asıllı olması hasebiyle el-^cAynî de Türkçe bilen zevât arasında idi. Kendisinin Kaşgarlı Mahmud'a muttali olması, *Divân'ı* doğrudan görmüş ya da dolaylı olarak ondaki bilgileri kullanmış olması dikkat çekicidir. Yazılı kaynakların çok fazla olmadığı devirlere ait muahhar kaynaklarda rastlanan bilgiler kendilerinden önceki devirlere dâir önemli ipuçları verirler. Memlûk dönemi tarihçileri, kendilerinden çok önce kaleme alınan eserlerdeki çok ehemmiyetli ve artık elde bulunmayan bu eserlerdeki bilgileri zamanımıza kadar ulaştırmakla temâyüz ederler: Daha önce Prof. Dr. Fuat Köprülü Oğuz Menkıbesi'yle ilgili malûmâtı bize ulaştıran bir müellif ve eserinden söz ederken Aybek ed-Devâdârî'nin *Dürer et-Ticân ve Guraru Tevârîh ez-Zamân* adlı eserinde bu eserden bahsedip içindeki önemli malumatı aktardığını yazmıştı¹⁷. Daha sonra Prof. Dr. Faruk Sümer, Dede Korkut Destanları hakkında en eski bilginin Memlûk devri müelliflerinden Aybek ed-Devâdârî'nin eserinde bulunduğu bahsetmiş idi¹⁸. Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun ise konumuz bakımından son derece ilgi çekici bir bilgi

¹⁷ Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, 1991, s.25-26.

¹⁸ Sümer, *Oğuzlar*, s. 274.

vermektedir. el-‘Aynî’ye kaynaklık teşkil ettiğini ortaya koyduğumuz Kaşgarlı Mahmud’un bugün elimizde bulunan tek nüshası Sâveli Muhammed b. Ebi Bekr İbni Ebi’l-Feth tarafından 1266’da -Memlûkler devrinde- Şam’da istinsah edilmiştir¹⁹. Memlûk devrinin önemine bir kere daha dikkat çekmesi yanında bu bilgi, bizim el-‘Aynî’nin Kaşgarlı Mahmud’un eserini aslından göreyerek kullandığına dâir olan görüşümüzü de güçlendirmektedir. Unutulur ki bundan sonra Oğuz boyları ile ilgilenen mütehasşısar Memlûk devri kaynaklarını yeni bir yaklaşımla kullanırlar.

OĞUZ/TÜRKMEN BOYLARININ KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

	Reşidüddine Göre Oğuzlar (24 Boy)	Kaşgarlı’ya Göre Oğuzlar (22 Boy)	el-‘Aynî’ye Göre Oğuzlar (22 Boy)	Yazıcıoğlu’na Göre Oğuzlar (24 Boy)
Bozok	Kayı	Kayığ	Kayığ	Kayı
Bozok	Bayat	Bayat	Bayat	Bayat
Bozok	Karacvli	Alka-Bölük	Alka-Üylük/İllik/Bölük	Alka-Evli
Bozok	Alkacvli	Kara-Bölük	Kara- Üylük/İllik/Bölük	Kara-Evli
Bozok	Yazır	Yazgır	Yazgır/Yazır	Yazır
Bozok	Döger	Töker	Töker/Döger	Döger
Bozok	Dodurga	Totrka	Totr	Dodurga
Bozok	Yaparlı	Çaruklu	Çaruklu/Çaruklu	Yaparlı
Bozok	Avşar	Alşar	Alşar/Avşar	Avşar
Bozok	Kızık	-	-	Kızık
Bozok	Beğdili	Beg-Tili	Beg-Tili/Begdili	Begdili
Bozok	Karkın	-	-	Karkın
Üçok	Bayındır	Bayındır	Bayındır	Bayındır
Üçok	Beçene	Beçenek	Becenek	Biçene
Üçok	Çavuldur	Çuvaldur	Çavulduz (Çavuldur)	Çavındır
Üçok	Çepni	Çepni	İlabeti (Çepni)	Çebni
Üçok	Salur	Salgur	Salgur/Salur	Salur
Üçok	Eymür	Eymür	Eymür	Eymür
Üçok	Alayuntlu	Ala-Yundluğ	Yundluğ	Alayundlu
Üçok	Üregir	Üregir-Yüregir	Üregir/Yüregir	Üregir
Üçok	Yigdir	İğdir	İğdir/Yigdir	İğdir
Üçok	Bügdüz	Bügdüz	Bügzür	Bügdüz
Üçok	Yıva	İva, Yıva	İva/Yıva	Yıva
Üçok	Kınık	Kınık	Kınık	Kınık

¹⁹ Ahmet Bican Ercilasun, *Türk Dili Tarihi*, Ankara, 2004, s.322; Kaşgarlı Mahmud, *Divanü Lügat-ü-Türk*, s.XX-XXI.

